

แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
ชุมชนแขวงทิวรรุจิ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
THE GUIDELINES HISTORICAL AREA FOR ENHANCING LEARNING IN
HIRANRUCHI SUBDISTRICT, THONBURI DISTRICT, BANGKOK

พงษ์พันธ์ นารีน้อย¹, จริยาภรณ์ เจริญชีพ², กัญญาณัฐ เสี่ยงใหญ่³
ประพันธ์ สหพัฒนา⁴, อภิสิตี คุณวรปัญญา⁵
Phongphan Nareenoi¹, Jariyaporn Charoensheep², Kanyanat Seangyai³
Prapan, Sahapatthana⁴, Aphisit Kunnaworapanya⁵
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน มุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งปัญญา และพัฒนาผู้เรียนสู่

^{1, 2} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Assistant Professor Department of Social Sciences for Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Assistant Professor, Dr., Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Assistant Professor Dr., Department of Social Studies, Faculty of Education, Thonburi Rajabhat University

⁵ ดร. นักทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยมหิดล

Dr., Human Resource Officer, Senior Professional Level, Mahidol University

Corresponding author; Email: phongphan.na@o365.bsru.ac.th

(Received: 18 May 2024; Revised: 17 June 2024; Accepted: 2 July 2024)

การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการยกระดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1. ด้านพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก 2. ด้านประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงศาสนา และเป็นแหล่งที่มีผู้คนมาจากหลากหลายเชื้อชาติ 3. ด้านกิจกรรมบูรณาการ กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นโมเดลที่สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน 4. ด้านภาครัฐและเอกชนมีการบริหารและดูแลชุมชนด้วยความตั้งใจ ยุติธรรม และมีวิสัยทัศน์ 5. ด้านผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มุ่งเน้นด้านวิชาการ การบอกเล่า และสภาพแวดล้อม และ 6. ด้านสถาบันการศึกษา มีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

คำสำคัญ : 1. ส่งเสริมการเรียนรู้ 2. ชุมชนแขวงหิรัญรูจี 3. กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This academic article aims to present guidelines history area for enhancing community learning. To aim to create a learning society intellectual society and develop students towards change in the 21st century. It was found that the success0 factors for upgrading to promote community learning consist of 6 areas: 1. The area is located in an area with convenient transportation routes 2. The historical area is a historical, religious tourist area and is a place where people come from many nationalities. 3. Integrated activities the process of organizing learning experiences is consistent with learning skills in the 21st century, a concept that can be applied to benefit the community. 4. The public and private sectors have managed and looked after communities with intention, fairness, and vision. 5. Community leaders participate in the community and directly influence the development of learning resources focusing on academics, storytelling, and the environment, and 6. Educational institutions include Bansomdejchaopraya Rajabhat University, which plays an important role in develop

Keywords: 1. Promote learning 2. Hiranruchi Subdistrict 3. Bangkok

บทนำ

ชุมชนแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ภายใต้การดูแลของสำนักงานเขตธนบุรี ครั้งแรกที่ได้รับประกาศจัดตั้งชุมชนจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อพ.ศ.2535 มีจำนวน 8 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ชุมชนสี่แยกบ้านแขก ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ และชุมชนประสานมิตร ต่อมาในพ.ศ.2549 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งชุมชนเพิ่มขึ้น 1 ชุมชน คือ ชุมชนวัดหิรัญรูจี (สำนักงานเขตธนบุรี, 2566) ในปัจจุบันชุมชนในแขวงหิรัญรูจีมีทั้งสิ้น 9 ชุมชน การที่ยกระดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนนั้นจะต้องอาศัยทุนทางสังคมเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และยังคงรักษาประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มามีมาจากรากฐานความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ที่สั่งสมจนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติที่เชื่อมต่องานความรู้ผ่านกระบวนการพัฒนาจนเป็นองค์ความรู้ที่มีชื่อเสียงและควรอนุรักษ์ไว้ (ชฎากาญจน์ เจริญรบ, 2559: 56-70) เช่น ด้านดนตรี มี 3 ภูมิปัญญา ได้แก่ ชลุ่มบ้านลาว หัวโชนบ้านคิลปะไทย และเทศน์โล้สำเภา นอกจากนี้ยังมีงานประดิษฐ์ 5 ภูมิปัญญา เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าใยบัว การทำกระเช้าสับ งานสานจากพลาสติก เหยี่ยวโปรยทาน และการร้อยพวงมาลัย โดยประชาชนสามารถใช้ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้ ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรมที่มีประเพณีและภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนโดยอาศัยผู้นำที่เรียกว่า ปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อการสืบค้นในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (Source for Access to LW) (พงษ์พันธ์ นารีน้อย, 2561: 250) ได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ชุมชนแขวงหิรัญรูจียังตั้งอยู่บนพื้นที่ตั้งสามศาสนาหลัก คือ ศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม แต่ประชากรส่วนใหญ่จึงมีความหลากหลายเชื้อชาติ เช่น กลุ่มชาวไทยพุทธ คริสต์ มุสลิม จีน อินเดีย มอญ และลาว เป็นต้น ก่อให้เกิดบทบาทการรวมกลุ่มการสร้างเสริมความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนในรูปแบบส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้กระจายตัวอยู่รอบชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจี

นอกจากนี้แล้ว การยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจินั้นต้องอาศัยแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ฐานที่มุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งปัญญาการศึกษาเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้สร้าง ระบบการศึกษานี้เป็นระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ก่อให้เกิดการสร้างคนให้มีความสุขกับการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจี การที่พัฒนาผู้เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในของโลกศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมของคนทุกวัยที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาในลำดับที่สูงขึ้น (ขวัญชัย ชวนา และธารทิพย์ ชวนา, 2561: 2. การเรียนรู้ นั้นจึงก่อให้เกิดบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะที่สร้างสรรค์และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจี

โดยการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นบุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ (อเนชา วิชาไชย และคณะ, 2563) จึงนำไปสู่การยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี เช่น ด้านบริการวิชาการ ด้านกิจกรรม ด้านพิพิธภัณฑ์ และด้านศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งภูมิปัญญา และการประกอบอาชีพ ที่พร้อมมีบทบาทสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ การส่งเสริมความคิด การจินตนาการ ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจึงมีสนใจศึกษาแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เนื่องจากชุมชนแขวงหิรัญรุจีมีสภาพความเป็นที่พื้นที่เชิงเกษตรกรรมโดยเฉพาะสวนผลไม้ ทุ้งหญ้า ในอดีตได้มีการพัฒนาจนกลายสภาพมาเป็นสภาพบ้านเรือน อาคารที่อยู่อาศัย จนก่อเกิดเป็นชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจีที่คนในชุมชนแขวงหิรัญรุจี ภาครัฐและภาคเอกชนมีการรวบรวมองค์ความรู้ในพื้นที่และได้พัฒนาจนกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ ก่อให้เกิดแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน

แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้มีการทบทวนวรรณกรรม ด้านแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดแหล่งเรียนรู้ แนวคิดพิพิธภัณฑ์ แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในสังคมโลกศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคม และชุมชน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดจากค้นหาและได้รับความรู้ใหม่ที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์และการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม การเรียนรู้สามารถพัฒนาได้โดยการศึกษาจากการฝึกปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอดชีวิต สำหรับแนวคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิตนั้นจัดเป็นแนวคิดที่มาจากในคัมภีร์กุรอ่านที่มีคำสอนว่า บุคคลพึงเรียนรู้ตั้งแต่วัยในเปลถึงหลุมฝังศพ (From cradle to grave) หรือ จากครรภ์มารดาถึงสูสาน (From womb to tomb) คอมินิอุส (Comenius) นักศึกษาในสมัยนั้น ได้พูดถึง รายละเอียดของกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตว่า ควรจัดให้มีโรงเรียน สำหรับทุกคน กล่าวคือ โรงเรียนสำหรับทารกแรกเกิด เด็กก่อนวัยเรียน เด็กเยาวชนวัยเรียน คนหนุ่มสาว และคนชรา (ข้อฟ้า ทิตาราม, 2560: 3) ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เกี่ยวกับ

การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงวัย เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความรู้ทักษะ และประสบการณ์ต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต

นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ได้มีการปฏิรูปการศึกษาในทุกด้าน โดยเฉพาะหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 22 ว่าด้วย การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (Office of Standards and Quality Assessment, 2004) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาศักยภาพในตัวคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ให้เป็นคนรู้จักการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักพึ่งตนเองและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

แนวคิดแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ของสังคมในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอนได้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน บทบาทสำคัญของแหล่งเรียนรู้จึงต้องมีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อขยายองค์ความรู้และนำไปสู่การพัฒนาแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 25 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้กันอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เรียนมีอิสระภาพในการเลือกตามความสนใจของผู้เรียนเอง ส่งเสริมความคิดริเริ่ม และทักษะในรูปแบบต่าง ๆ (สุพล ฉุนแสนดี, 2555)

แนวคิดพิพิธภัณฑ์

พัฒนาการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ได้ผันแปรไปตามพัฒนาแนวคิดทางการศึกษา ซึ่งเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนโดยมีจุดศูนย์กลางที่ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากตัวผู้เรียน (ประภาพรรณ ชื่นแขก, 2555: 19) โดยมีประวัติศาสตร์ถือเป็นพื้นฐานความรู้ความเป็นมาของชาติให้รู้จักคุณค่าและรักษามรดกทางวัฒนธรรม

ที่บรรพบุรุษส่งสมไว้ให้ ขณะที่สังคมไทยยังเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์จึงสามารถทำหน้าที่ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับคนในชาติได้เรียนรู้เรื่องราวจากอดีตโดยศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ คือ พิพิธภัณฑ์ ประกอบกับภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงเมื่อพ.ศ.2489 การศึกษาประเทศไทยที่เคยรับอิทธิพลจากประเทศประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้เปลี่ยนมาเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยการสร้าง Americanization คือ การทำให้เหมือนอเมริกัน (กฤษณพงศ์ กิรติกร, 2555: 13) เนื่องจาก ไม่ต้องการให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือประเทศไทย ได้แก่ ด้านการทหาร ด้านระบบราชการ ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีรายวิชาที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

สถาบันการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่ระดับอุดมศึกษาที่เปิดรายวิชาพิพิธภัณฑ์เป็นแห่งแรก คือ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2498 โดยมีจุดมุ่งหมายหลักให้เป็นคณะวิชาที่ผลิตครูอาจารย์และนักโบราณคดี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานโบราณคดีเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในกองโบราณคดีของกรมศิลปากร หรืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณคดี ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้เปิดการสอนรายวิชาพิพิธภัณฑ์ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ได้แก่ หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล โดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย ได้จัดการสอนวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษา (Museum Studies) รายวิชาการจัดการหอศิลป์ ระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดการสอน รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏ เช่น สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายวิชาเปิดสอนระดับปริญญาตรีชื่อวิชา พิพิธภัณฑ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (Museum ology for Local Development) เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องแหล่งเรียนรู้ภายใต้พิพิธภัณฑ์

แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) เป็นตัวตอนที่ฝังตัวอยู่ในบริบททางสังคม และด้วยเหตุนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทุนทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (Prieur et al, 2008) ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศเนื่องด้วยประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยมากกระจายอยู่ทุกพื้นที่ ซึ่งหากสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนดังกล่าวได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะนำมาซึ่งการสร้างสรรคคุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2562) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทุนทางวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ แบ่งตามรูปธรรมและนามธรรมออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ที่จับต้องได้ (Tangible) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้มี 6 สาขา ได้แก่ 1. ภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน 2. ศิลปะการแสดง 3. แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4. งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและ

จักรวาล และ 6. กีฬากฎิปัญญาไทย เห็นได้ว่า ทนทางวัฒนธรรม จัดว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการสะสมความรู้ และองค์ความรู้ของภูมิปัญญา ได้แก่ ภาษา ความเชื่อ ที่ได้เก็บสะสมไว้และถ่ายทอดให้รุ่นสู่รุ่น ซึ่งทุนวัฒนธรรมมีทั้งจับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาแปลงเป็นสิ่งที่มีความค่าและมีมูลค่าที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน การปลูกฝังให้ภูมิใจในความเป็นไทย และสร้างจิตสำนึกที่จะสืบทอดให้ดำรงอยู่เป็นสร้างรายได้และเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

แนวคิดการจัดการแหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอนนั้น ทำได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกใช้รูปแบบอย่างไรให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละกลุ่มสาระวิชาขึ้นอยู่กับผู้สอน สำหรับรูปแบบในการนำไปใช้นักวิชาการ เช่น (Michaelis, John U., 1992) ได้เสนอแนะการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนไว้ ประกอบด้วย การนำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น ได้ยิน ได้ฟังในชีวิตประจำวัน เช่น ข่าว เหตุการณ์ การประกอบอาชีพในชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น การทัศนศึกษาในชุมชนมีสถานที่สามารถนำผู้เรียนรู้ไปทัศนศึกษา เช่น โรงงาน ฟาร์มโคนม โรงสีสถานที่เพาะพันธุ์พืช ห้องสมุด เป็นต้น ด้านการเชิญผู้มีความรู้ความชำนาญมาบรรยายให้ผู้เรียนรู้ได้ฟัง และสามารถสัมภาษณ์ผู้รู้ชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่นได้ (Michaelis, John U., 1992) ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยการนำผู้เรียนรู้ไปศึกษานอกสถานที่ เช่น วัด และพิพิธภัณฑ์การศึกษาชุมชน ประวัติของชุมชน กระบวนการทางสังคม การประกอบอาชีพ การสัมภาษณ์ผู้รู้ การเชิญวิทยากรมาบรรยายเน้นประสบการณ์ตรง และเปิดโอกาสสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น การแสดงดนตรี การจัดนิทรรศการ และการร่วมกิจกรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้จริง ควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ดีและเหมาะสมที่สุด (Kenworthy, 1992) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นจะต้องเป็นแหล่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้จริง ๆ เนื่องจากการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้องใช้เวลาแต่ก็ให้ผลคุ้มค่า เช่น การเรียนรู้เรื่องอาชีพในงานเกษตร การทำนา การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไหม และการปลูกผักสวนครัว เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การใช้แหล่งความรู้ที่มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนซึ่งนำไปสู่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริงได้

เห็นได้ว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความสำคัญทางด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การสืบทอดความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยวิธีการและสื่อต่างๆ ตามขั้นตอนการเรียนรู้จากผู้ถ่ายทอดไปยังผู้ได้รับการถ่ายทอด โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นการให้ความรู้ทั้งทางตรงทางอ้อมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) และใช้

สื่อต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีจำลองความเสมือนจริง (Metaverse) เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาต่อไปยังรุ่นสู่รุ่น จากกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจนรวมเป็นกลุ่มวัฒนธรรม (Traditional Knowledge) ผ่านทางคติความเชื่อ บริบททางพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ หรือความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ส่วนบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีการผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีแหล่งเรียนรู้ของสังคมในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ที่มาจากแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อการสืบค้นด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม ด้านพินิจภัณฑ์ และด้านศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งภูมิปัญญา และการประกอบอาชีพ สิ่งเหล่านี้เป็นฐานการฝึกใช้กระบวนการทางสติปัญญา การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การตัดสินใจ และสรุปข้อมูล ที่สามารถยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแขวงหิรัญรุจี

ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (ธนิชกานต์ สุณัฐสินัย และสายชล ปัญญชิต, 2567) แนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนย่านกะดีจีนผลการวิจัยพบว่า การเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้มีดังนี้ 1. สมาชิกในชุมชนต้องตระหนักเห็นถึงคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน 2. แหล่งเรียนรู้ควรกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ 3. แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล หรือจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบการเรียนรู้ 4. สร้างแพลตฟอร์มความรู้ภายในชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการบริหารจัดการองค์ความรู้ 5. จัดตั้งกองทุนการอนุรักษ์ซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่ออนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่อนุชนรุ่นต่อไป 6. แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือและทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

(เกษศิริ ทองเฉลิม, 2566) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จากการศึกษาพบว่า 1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การศึกษาเนื้อหาสาระของหลักสูตร 2. การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ และบริบทในชุมชน 3. การเชื่อมโยงเนื้อหาสาระวิชากับบริบทชุมชน 4. การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา 5. กิจกรรมสะท้อนคิด และ 6. การประเมินผลตามสภาพจริง มีผลการหาประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เท่ากับ 77.68/82.87

มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหา ก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.57 คะแนน ส่วนคะแนนหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.75 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาลงเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้ยังนักวิชาการ สาวิตรี บุญพันธ์ (2563) แนวทางการบริหารการจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 1 จากการศึกษาค้นคว้า ด้านการวางแผน พบว่ามีแผนงาน โครงการที่สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารและครูบางพื้นที่ยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน ด้านการดำเนินงานพบว่า มีการจัดตั้งปราชญ์ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และมีการให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนบางแห่งยังขาดการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน และแหล่งเรียนรู้บางพื้นที่ขาดการประชาสัมพันธ์ การนิเทศติดตามผลพบว่า มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการนิเทศ ติดตาม ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดการบันทึกการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประจำแหล่งเรียนรู้และการนิเทศติดตามบางพื้นที่ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร และการประเมินผลพบว่า มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรรับทราบเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้

เห็นได้ว่า การศึกษา (Education) จะช่วยทำให้มนุษย์เกิดองค์ความรู้ไปต่อยอดการพัฒนาได้ซึ่งผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในบทความวิชาการนี้ นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นรูปธรรมที่เน้นทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี

บทการสังเคราะห์แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี

แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยอาศัยองค์ประกอบข้อมูลด้านต่างเพื่อการสังเคราะห์ประกอบด้วยภูมิหลังแขวงหิรัญรุจี แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในแขวงหิรัญรุจี แหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นฐานการสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ปัจจัยที่เป็นแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ภูมิหลังแขวงหิรัญรุจี

ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในอดีตเป็นพื้นที่สวนที่มีการปลูกมะพร้าว สวนหมาก สวนผลไม้ (สำนักงานเขตธนบุรี, 2548) โดยเฉพาะชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนบางไส้ไก่ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของตระกูลขุนาคเสนาบดีตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

และรับราชการแผ่นดินสืบทอดกันต่อมา (ภาวิณี บุณนาค, 2567) ประเทศไทยได้เข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย (Modernization) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ผลของการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (Bowring Treaty) มีผลสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เป็นการกระตุ้นให้ราษฎรไทยทำการผลิตสินค้าโดยเฉพาะข้าว เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตลาดโลกและทำให้ประเทศไทยกลายเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจนำไปสู่การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สถานที่มีการรวบรวมวัตถุที่เป็นมรดกวัฒนธรรมซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ ณ พระที่นั่งราชฤดี เป็นครั้งแรก

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยส่งผลให้การยกเลิกระบบไพร่และทาส เมื่อพ.ศ.2448 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงออกพระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ.124 จึงทำให้เกิดตลาดแรงงานเป็นผลมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการผลิตขึ้น ขณะที่พิพิธภัณฑ์สถานมีการให้ย้ายโบราณวัตถุที่เป็นมรดกวัฒนธรรมมาจัดแสดงในหอมิวเซียม (Museum) ณ หอคองคอเดีย ซึ่งเป็นอาคารใหม่ภายในพระบรมมหาราชวัง โดยมีพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุณนาค) นายทหารในกรมทหารมหาดเล็ก เป็นหัวหน้าฝ่ายไทย และมีนายเฮนรี อาลาบาสเตอร์ เป็นผู้อำนวยการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2417 ถือเป็นวันกำเนิดของพิพิธภัณฑ์สถานของชาติของไทยที่จัดตามหลักวิชาการสากลและเปิดให้สาธารณชนเข้าชมเป็นครั้งแรก ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงเมื่อ พ.ศ.2488 ทุกประเทศต่างก็มีเป้าหมายการพัฒนา (Development) ในทุกมิติ (พงษ์พันธ์ นารีน้อย, 2559: 65)

เห็นได้ว่า หลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม โดยเฉพาะการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของราชสำนักไทย ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ แต่การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้นี้ดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเกิดจากคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดตั้ง และยังไม่เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และลักษณะการดำรงชีวิตของชุมชนยังไม่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของราชสำนักไทยนั้นสามารถเป็นแบบอย่างในการสนับสนุนให้การมีการพัฒนาให้เกิดแหล่งเรียนรู้ชุมชนแขวงหรือรัฐกิจและเป็นการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนต่อไป

นอกจากนี้แล้ว สภาพโดยทั่วไปของแขวงหรือรัฐกิจ สำหรับพื้นที่แขวงหรือรัฐกิจมีทั้งหมด 0.691 ตร.กม. ความหนาแน่นของพื้นที่ 16,600.58 คน/ตร.กม. ประชากร จำนวน 8,709 คน (ข้อมูลสำนักงานเขตธนบุรี ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564) มีอาณาเขตเขต ติดต่อกับแขวงอื่น ๆ ได้แก่

ภาพ แผนที่แสดงอาณาเขตเขตและที่ตั้งชุมชนแขวงหิรัญรูจี

ที่มา : สำนักงานเขตธนบุรี.

ทิศเหนือ ติดต่อกับแขวงวัดกัลยาณ์ (เขตธนบุรี) มีถนนอิสราภาพเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงสมเด็จเจ้าพระยา (เขตคลองสาน) มีถนนประชาธิปไตยเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับแขวงบางยี่เรือ (เขตธนบุรี) มีถนนรอบวงเวียนใหญ่และถนนอินทพรวิเทศเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแขวงวัดท่าพระ (เขตบางกอกใหญ่)

ขณะที่พื้นที่เขตธนบุรี มีชุมชนในพื้นที่ จำนวน 43 ชุมชน แต่ละชุมชนเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจี มีชุมชนทั้งหมด 9 ชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ที่	ชุมชน	ประเภทชุมชน	วันประกาศจัดตั้งชุมชน
1	ชุมชนวัดประดิษฐาราม	แออัด	26 มีนาคม 2535
2	ชุมชนบางลำไ้	แออัด	26 มีนาคม 2535
3	ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ	แออัด	26 มีนาคม 2535
4	ชุมชนสี่แยกบ้านแขก	แออัด	26 มีนาคม 2535
5	ชุมชนประสานมิตร	แออัด	26 มีนาคม 2535
6	ชุมชนศรีภูมิ	แออัด	26 มีนาคม 2535
7	ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ	แออัด	26 มีนาคม 2535
8	ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ	แออัด	26 มีนาคม 2535
9	ชุมชนวัดหิรัญรูจี	แออัด	27 กรกฎาคม 2549

ที่มา : สำนักงานเขตธนบุรี, 2566: 8-9

เห็นได้ว่า ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี มีลักษณะเป็นชุมชนแออัดจัดได้รับการจัดตั้งชุมชนจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อพ.ศ.2535 มีจำนวน 8 ชุมชน และเพิ่มอีก 1 ชุมชน ในพ.ศ.2549 คือชุมชนวัดหิรัญรุจี เป็นที่ตั้งแหล่งรู้ในหลายรูปแบบทั้งทางด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม ด้านพิพิธภัณฑ์ และด้านศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งภูมิปัญญา และการประกอบอาชีพด้วย

แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในแขวงหิรัญรุจี

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงเมื่อ พ.ศ.2488 ทุกประเทศได้เน้นการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งอันพึงปรารถนาของทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย การเรียนรู้และทำความเข้าใจในประวัติศาสตร์นั้นก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นมาและความสำคัญในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี ซึ่งเป็นการบูรณาการศาสตร์ด้วยแนวคิดการพัฒนาจากสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลายสาขาเข้ามาผสมผสานแล้วสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ที่จะสะท้อนถึงสำคัญของความรู้เพื่อนำมาส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรุจี โดยเฉพาะการยกระดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning Integration) เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการผสมผสานความรู้ตามบริบทและสภาพแวดล้อมที่มีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาที่นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในชุมชนแขวงหิรัญรุจีอย่างยั่งยืน แนวทางการยกระดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถจำแนกแหล่งการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี ดังนี้

ตารางที่ 2 แหล่งการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรุจี

ชุมชนในแขวงหิรัญรุจี	โบราณสถาน/วัตถุ	ประเพณี/ภูมิปัญญา/ผลิตภัณฑ์	วิถีชีวิต/การศึกษา
วัดประดิษฐาราม	พระพุทธรูปไสยาสน์/เสาหงส์ ธงตะขาบ/ศาลเจ้ากวนอู	งานสงกรานต์ตมอญ/ข้าวแช่/ ผลไม้ลอยแก้ว	คริสต์จักร (อิสราภาพ)/ บ้านทรงไทย
วัดหิรัญรุจี	อุโบสถ / พระพุทธรูปปางมารวิชัย	หัตถกรรมผ้าไหม/ดอกไม้จากผ้า ใยบัว/กระเช้าสุญ/งานสานพลาสติก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียน
บางไผ่ไก่อ		ขลุ่ยบ้านลาว/หัวโขนและ เครื่องละคร/การทำปลาต้ม	มูลนิธิแสงเทียน
มัสยิดบ้านสมเด็จ	มัสยิดนูรุลมุบีน	อาหารฮาลาล/กุโบร์ มัสยิด นูรุลมุบีน	ร้านกาแฟ/ตึกแถว โบราณ

ชุมชนในแขวง หิรัญบุรี	โบราณสถาน/วัตถุ	ประเพณี/ภูมิปัญญา/ผลิตภัณฑ์	วิถีชีวิต/การศึกษา
สี่แยกบ้านแขก	ห้องแถวไม้ของเอกชน	ผลไม้แช่อิ่ม/สมุนไพร/ กระเป๋าสานพลาสติก	มูลนิธิพุทธสมาคม ปทุมรังษี
ศรีภูมิ	อาคารชุมสายโทรศัพท์ ธนบุรี/ศาลเจ้าพ่อปู่	ร้อยพวงมาลัยพลาสติก	คณะสิงโตแสดง
วัดใหญ่ศรี สุพรรณ	พระพุทธรูปปางสมาธิ/ พระพุทธรูปปางสมาธิ	การตอกลายชั้นทองเหลือง/ผ้า มัดย้อม/ผลิตภัณฑ์จากกล้วย	
สามัคคีศรี สุพรรณ			ศูนย์พัฒนาจิตตมิต สัมพันธ์
ประสานมิตร		ผ้าผ่าน OTOP 3 ดาว/ชาใบ หม่อน/การทำเตาถ่าน/การ หล่อโลหะ	ศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่

ที่มา : พงษ์พันธ์ นารีน้อย (ผู้รวบรวม)

จากตารางเห็นได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญบุรีทั้งหมด 9 ชุมชน สอดคล้องกับสังคมในศตวรรษที่ 21 นับเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นความรู้ภูมิปัญญาที่สั่งสมและพัฒนาต่อเนื่องสามารถจำแนก ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี ภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์ วิถีชีวิต และการศึกษา นอกจากนี้ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญบุรี เป็นแหล่งรวมครุภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้านแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีการถ่ายทอดเรื่องราวความรู้รวมทั้งถ่ายทอดให้เห็นถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้นำ เช่น การเป็นผู้นำความคิด ผู้นำจิตวิญญาณ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถยกระดับพื้นที่ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญบุรี

แหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

แหล่งการเรียนรู้ในแขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อีกแหล่งใหญ่หนึ่งมาจากสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นมหาวิทยาลัยที่มีอัตลักษณ์ด้านดนตรี ด้านการผลิตและพัฒนาครู ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับต่างประเทศ อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา แก้ปัญหา สังคม ชุมชนและท้องถิ่น จุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามลักษณะภูมิสังคมและความต้องการเชิงพื้นที่และตลาด (Demand-driven) ด้วยความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของมหาวิทยาลัย การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยบูรณาการดำเนินการเป็น Platform การทำงานร่วมกับองค์กรและหน่วยงานในพื้นที่ (Co-creation) โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อสร้างมูลค่าทุนชุมชนและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการสร้างนวัตกรรม

กรชุมชนเพื่อสร้างความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยการวิจัย การบริการ วิชาการ การจัดการเรียนรู้ ประสบการณ์ความเข้าใจ (กองนโยบายและแผน สำนักอธิการบดี, 2567) ซึ่งแหล่ง การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สามารถจำแนกในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 แหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

โบราณสถาน	ประเพณี	ประวัติศาสตร์/สุขภาพ
อนุสาวรีย์ของสมเด็จพระเจ้าพระยา บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วงขุนนาค) /บ้านเอะนาค/อาคาร 150 ปี มหาบุรุษรัตนอม (ช่วง ขุนนาค)	พิธีวันคล้ายวันพิราลัยสมเด็จพระ เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง ขุนนาค)	แหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา/ห้อง เกียรติประวัติ/สนามกีฬากลาง/ สระว่ายน้ำบ้านสมเด็จ/ห้องโถง คลินิกการแพทย์แผนไทย/บ้าน รับรองบ้านสมเด็จเจ้าพระยา /ศูนย์ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและบริการ วิชาการท้องถิ่น/ศูนย์การศึกษาอยู่ทอง ทวารวดี อยู่ทอง จ.สุพรรณบุรี

ที่มา : พงษ์พันธ์ นารีน้อย (ผู้รวบรวม)

จากตารางเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีพื้นที่แหล่งเรียนรู้ซึ่งสามารถยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหรือรู้ได้ ประกอบด้วย โบราณสถาน ประเพณี ประวัติศาสตร์ และสุขภาพ เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการควบคู่กับในชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหรือรู้ที่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยากับชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหรือรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์

จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแขวงหรือรู้ ก่อให้เกิดปัจจัยสู่ความสำเร็จของแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหรือรู้ ด้วยการหาวิธีการหรือปัจจัยอื่น ๆ มาเสริมกระบวนการให้เกิดความเข้มแข็งและสมบูรณ์แบบมากขึ้นในชุมชนแขวงหรือรู้ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์องค์ความรู้

แนวทางการยกระดับ	
พื้นที่ทางประวัติศาสตร์	แหล่งการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรูจี
ด้านคมนาคม	ถนนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ถนนอิสราภาพ ถนนประชาธิปไตย และถนนอินทรพิทักษ์
ด้านประวัติศาสตร์	พระพุทธไสยาสน์/ เสาหงส์ ธงตะขาบ/ ศาลเจ้ากวนอู/ อุโบสถ/พระพุทธรูปปางมารวิชัย/ มัสยิดนูรุลมุบีน/ ห้องแถวไม้/ อาคารชุมชนสายโทรศัพท์ธนบุรี/ ศาลเจ้าพ่อปู่/ พระพุทธรูปปางสมาธิ/ และพระพุทธรูปปางสมาธิ
ด้านกิจกรรมบูรณาการ	พิธีวันคล้ายวันพิราลัยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา/การเล่นส่บ้าทอยในงานประเพณีสงกรานต์มอญ/อาหารฮาลาลชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จเจ้าพระยา/และกิจกรรมคริสต์จักรอิสราภาพแบบอิสลาม
ด้านภาครัฐและเอกชน	สินค้าผ้าไหม OTOP 3 ดาว ในชุมชนประสานมิตร/ และสินค้าปลาต้มในชุมชนบางไส้ไก่
ด้านผู้นำชุมชนแขวงหิรัญรูจี	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นใน 9 ของชุมชนแขวงหิรัญรูจี
ด้านสถาบันการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กิจกรรมงานเทศกาล 3 ศิลป์ 3 ศาสน์ ย่านกะดีจีน เพื่อสร้างเครือข่ายและพัฒนารูปแบบกิจกรรมทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ที่มา : พงษ์พันธ์ นารีน้อย (ผู้รวบรวม)

จากตารางเห็นได้ว่า แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สามารถสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านคมนาคม มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแขวงหิรัญรูจี ได้แก่ ถนนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ถนนอิสราภาพ ถนนประชาธิปไตย และถนนอินทรพิทักษ์ เป็นถนนในโครงการตัดและขยายถนน 11 สาย ในจังหวัดธนบุรีและจังหวัดพระนคร เพื่อรองรับการก่อสร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้าเมื่อพ.ศ. 2472 ตรงกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ต่อมามีการใช้ระบบขนส่งมวลชนเร็ว ในพ.ศ.2552 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้มีระบบขนส่งมวลชนเร็วที่ใกล้แขวงหิรัญรูจี คือ รถไฟฟ้าบีทีเอสตรงกับสถานีวงเวียนใหญ่ และในพ.ศ.2562 สถานีรถไฟฟ้าใต้ดินในเส้นทางรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล สถานีแรกของฝั่งธนบุรี

คือ สถานีอิสรภาพ อย่างไรก็ตามมีเส้นทางธรรมชาติ คือ คลองบางกอกใหญ่ ซึ่งเดิมเคยเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า ซึ่งทั้งสามรูปแบบของการเดินทางนั้นจะช่วยเพิ่มศักยภาพแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนแขวงหิรัญรูจี

2. ด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนแขวงหิรัญรูจีเป็นพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และเชิงศาสนาที่ประกอบโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น อุโบสถ วัดหิรัญรูจี สร้างขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และยังคงอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มีผู้คนมาจากหลากหลายเชื้อชาติจนเกิดการตั้งรกรากและสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญา จึงมักให้ความสำคัญกับหลักฐานต่าง ๆ เหล่านั้นในฐานะเป็นภาพแทนประวัติศาสตร์ของชุมชน การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจึงไม่อาจจะละเลยมุมมองเกี่ยวกับ “คน” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนให้เห็นพลวัตและกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากภายในชุมชนโดยยังมิรูปแบบงานประเพณีสิ่งที่มีความเชื่อถือและยึดเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น ประเพณีสงกรานต์ต้มก๋วยเตี๋ยวในชุมชนวัดประดิษฐาราม และประเพณีงานวัดในชุมชนวัดหิรัญรูจี และประเพณีส่งเสริมอาหารฮาลาล ในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เป็นต้น

3. ด้านกิจกรรมบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ให้ตรงกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนเปลี่ยนจากการถ่ายทอดหรือบอกความรู้มาเป็นเรียนรู้โดยผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นทีมร่วมกับการอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแขวงหิรัญรูจีก่อให้เกิดศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร และความตระหนักในสภาพแวดล้อม เพื่อนำความรู้พื้นฐานไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงและสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมและวัฒนธรรมนานาชาติที่เกิดขึ้นในชุมชนแขวงหิรัญรูจี เช่น พิธีวันคล้ายวันพิราลัยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา การละเล่นส่บ้าทอยในงานประเพณีสงกรานต์ต้มก๋วยเตี๋ยวฮาลาลชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ และกิจกรรมคริสต์จักรอิสรภาพแบปติสต์ (ถนนอิสรภาพ) เป็นต้น

4. ด้านภาครัฐและเอกชน ต้องบริหารและดูแลชุมชนแขวงหิรัญรูจี ด้วยความตั้งใจ ยุติธรรมและมีวิสัยทัศน์ทั้งการบริหาร การวางแผน และการแก้ไขปัญหา จนสามารถเชื่อมโยงให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีพร้อมใจกันได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นคนในชุมชนยังต้องพร้อมใจปฏิบัติด้วยความมีวินัย ตั้งใจจริง เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็น ร่วมรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาทักษะและฝีมือของตนเองอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะนำมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการในชุมชนของตนอย่างยั่งยืน เช่น สินค้าผ้ามา่าน OTOP 3 ดาว ในชุมชนประสานมิตร และสินค้าปลาต้ม ในชุมชนบางไส้ไก่ เป็นต้น

5. ด้านผู้นำชุมชนแขวงหิรัญรูจี ผู้นำชุมชนแขวงหิรัญรูจีรวมทั้งหมด 9 ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมพัฒนา ควบคู่กับตำรวจไทยที่ต้องรับฟังความคิดเห็นและให้ความช่วยเหลือชุมชน และการประสานงานร่วมกับผู้นำชุมชนแขวงหิรัญรูจี (พงษ์พันธ์ นารีน้อย, 2566) นอกจากนี้แล้วครอบครัว

หรือสมาชิกในชุมชนล้วนมีความสำคัญ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มุ่งเน้นด้านวิชาการ ด้านการบอกเล่า และด้านสภาพแวดล้อม ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือกิจกรรมให้เป็นแหล่งความรู้ศูนย์กลางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ประธานแขวง ประธานชุมชน คณะกรรมการ และครัวเรือน ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

6. ด้านสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนแขวงหิรัญรูจี ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา แก้ปัญหา สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งนักศึกษา คณาจารย์ ประชาชนในชุมชนแขวงหิรัญรูจี ควรร่วมส่งเสริมและสนับสนุนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมงานเทศกาล 3 ศิลป์ 3 ศาสน์ ย่านกะดีจีน เพื่อสร้างเครือข่ายและพัฒนารูปแบบกิจกรรมทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสู่การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) การผลักดันการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษานับเป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษาและชุมชนในการใช้พลังงานที่สะอาดและการลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น การใช้เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมและการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยแห่งนวัตกรรมต้นแบบ เพื่อชุมชนและร่วมพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และโครงการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมและขับเคลื่อนขบวนภาคีเครือข่ายเพื่อฟื้นฟูเทศกาลสงกรานต์มอญ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี ผลักดันสู่ Soft Power ภายใต้กรอบการวิจัยการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้วิทยสถานธณูมิ นับได้ว่าเป็นโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่พื้นที่ชุมชนแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาดังกล่าวที่ผู้ศึกษาได้ทำการสรุปผลมานั้นพบว่า แนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน เพื่อมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งปัญญาและพัฒนาผู้เรียนสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในแขวงหิรัญรูจี ซึ่งมีแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในแขวงหิรัญรูจี และแหล่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สำหรับปัจจัยสู่ความสำเร็จของแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนหิรัญรูจินั้น ผลการศึกษาพบว่าประกอบด้วยปัจจัย 6 ด้านประกอบด้วย ด้านคมนาคม ด้านประวัติศาสตร์ ด้านกิจกรรมบูรณาการ ด้านภาครัฐและเอกชน ด้านผู้นำชุมชน แขวงหิรัญรูจี และด้านสถาบันการศึกษา เป็นกระบวนการให้เกิดความเข้มแข็งและสมบูรณ์แบบมากขึ้น

ส่วนข้อเสนอแนะ ต้องการให้ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ชุมชนแขวงหิรัญรูจีทั้งหมด 9 ชุมชน ควรมีความคิดริเริ่ม วางแผน ด้วยการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแขวงหิรัญรูจีด้วย

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชนแขวงหิรัญรูจี เช่น จักรวาล
 นฤมิต (Historicovator) ใช้เทคโนโลยีจำลองความเสมือนจริงนวัตกรรมสื่อเมตาเวิร์ส (Metaverse)
 เพื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเองที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและปรับตัวให้เข้า
 กับวิถือนวัตกรรมใหม่ในการเรียนรู้เพื่อยกระดับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่
 นำค้นหา ซ่อนตัวสร้างเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ และในบางชุมชนคงไว้ซึ่ง
 ภาพลักษณ์ดั้งเดิม แต่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับ
 ที่ 2) พ.ศ.2545และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองนโยบายและแผน สำนักงานอธิการบดี. (2567). *แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์(Strategic Action
 Plan) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ฉบับ
 ปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ : กองนโยบายและแผน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
 สมเด็จเจ้าพระยา.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). *วัฒนธรรมคุณค่าสู่มูลค่า*. สืบค้น 10 มีนาคม 2567, จาก
http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=3972&filename=index
- กรุงเทพมหานคร. สำนักงานเขตธนบุรี. (2565). *9 ชุมชนในแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี*. สืบค้น 1
 มีนาคม 2567, จาก <https://webportal.bangkok.go.th>.
- เกษศิริ ทองเฉลิม. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริม
 ทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 46(4), 1-12.
- กฤษณพงศ์ กีรติกร. (2551). การศึกษาไทย อุดมศึกษาไทย ความท้าทาย. *วารสาร สอ.ประเทศไทย*, 11(1), 12-35.
- ขวัญชัย ขั้วนา และธารทิพย์ ขั้วนา. (2561). การศึกษาตามอัธยาศัยในศตวรรษที่ 21. *วารสาร
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 24(1), 1-16.
- ชฎากาญจน์ เจริญรบ และคณะ. (2559). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาชุมชน สาขาศิลปกรรม ในเขตธนบุรี
 ด้วยระบบสารสนเทศภูมิปัญญาชุมชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ข้อฟ้า ทิตาราม. (2560). *การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับธุรกิจปัจจุบัน*.
 กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ธันนิกานต์ สุญสินัย และสายชล ปัญุชิต. (2567). *แนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้
 ชุมชนย่านกะดีจีน*. (สารนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
 ทางสังคม คณะสังคมศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร

- ประภาพรรณ ชื่นแขก. (2555). *การศึกษารูปแบบกิจกรรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร
- ประยงค์ อ่อนตา และคณะ. (2566). การออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในชุมชนแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 17(2). 130-131.
- พงษ์พันธ์ นารีน้อย. (2559). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พงษ์พันธ์ นารีน้อย. (2561). *ปรัชญาท้องถิ่น ในสังคมไทยและสังคมโลกในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พงษ์พันธ์ นารีน้อย. (2567). *ตรอกวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. สืบค้น 16 มีนาคม 2567. จาก <https://medium.com/@tonguniversity>
- พงษ์พันธ์ นารีน้อย, ประพันธ์ สหพัฒนา, อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา. (2566). ภาพลักษณ์องค์การและภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจไทยในบริบทของประชาชนในพื้นที่แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(3), 222-223.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี บุณนาค พงษ์พันธ์ นารีน้อย ขวัญนา วัจนรัตน์ นงนุช ทิ้งในธรรมะ และไพลิน มุนินทร์วัฒน์. (2567). *ภาพเล่าเรื่องวิถีลาว มอญ เขมร ผังธนบุรี*. สืบค้น 16 กันยายน 2567, จาก <https://heyzine.com/flip-book/6c908c1cc9.html#page/11>
- สาวิตรี บุญพันธ์ . (2563). *แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตรต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตรต์ เขต 1* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรต์, อุดรดิตรต์
- สุพล ฉุนแสนดี. (2555). *เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา*. สืบค้น 10 มีนาคม 2567, จาก <https://sites.google.com/site/supoldee/thechnologyi-laea-nwatkrm-kar-suksa>
- อนเชา วิชาไชย และคนอื่น ๆ. (2563). *การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมไบล์-เลิร์นนิ่ง*. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 21(2). 69.
- Michaelis, J. U. (1992). *Social studies for children: A guide to basic instruction*. World Bank Publications.
- Prieur, A., Rosenlund, L., & Skjott-Larsen, J. (2008). Cultural capital today: A case study from Denmark. *Poetics*, 36(1), 45-71.